

Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü

Olga S. Hünler*   Tülin Gençöz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı boyun eğici davranışların evlilik doyumu üzerindeki etkilerini incelemek ve boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide algılanan evlilik problemleri çözümü becerisinin oynadığı kritik rolü araştırmaktır. Araştırmaya çocuklarından en az biri üniversite öğrencisi olan 92 evli çift katılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, araştırmada kullanılan ölçme ve değerlendirme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, ikinci bölümde ise değişkenlerin birbirleriyle olan korelasyonları değerlendirilmiş ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılarak çalışmanın hipotezi test edilmiştir. Elde edilen verilere göre, çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışlar algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine, bu da evlilik doyumlarının azalmasına neden olmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları ve psikoterapi uygulamalarına katkıları literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Boyun eğici davranışlar, evlilik doyumu, algılanan evlilik problemleri çözümü*

Abstract

The aim of the present study is to assess the effects of submissive acts on marital satisfaction, and the critical role of perceived marital problem solving abilities on this relationship. Ninety-two married couples, who have at least one university student children, participated into study. In the first part of the study reliability and validity studies of the assessment devices were completed and in the second part of the study correlations between the variables of the study were examined and the main hypotheses of the study was assessed via using hierarchical regression analysis. According to statistical analyses it was found that increment in the submissive acts of the couples led to decrement in the perceived marital problem solving abilities of the couples and which led to lowered marital satisfaction. Limitations of the study and possible effects of these findings on psychotherapy practices are discussed in the light of current literature.

Key words: *Submissive acts, marital satisfaction and perceived marital problem solving abilities*

---

*Yazışma Adresi: Araş. Gör. Olga S. Hünler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara.

E-posta: hunler@metu.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir özetidir. Araştırma Orta Doğu Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir.

Evlilik insan hayatındaki en önemli yaşantılardan biri olmasına rağmen bu deneyimin niteliği, kişinin yaşam kalitesiyle neredeyse bire bir ilişkilidir. Evlilik doyumu kolayca tanımlanabilecek bir değişken olmamakla beraber, evlilik doyumunu oluşturan değişkenler literatürde sıkça çalışılmıştır. Lewis ve Spanier (1979) oluşturdukları modelde eşlerin kişisel ve sosyal kaynaklarının, eşlerin yaşam tarzlarından aldıkları doyumunun ve evlilik ilişkisinden aldıkları ödüllerin evlilik doyumunu yordayan faktörler olduklarını ileri sürmüşlerdir. Aida ve Falbo (1991) ise birbirlerini eşit eşler olarak gören çiftlerin, geleneksel çiftlerden daha yüksek evlilik doyumu belirttiklerini bulmuşlardır. Buna karşıt olarak, Lye ve Biblarz (1993) geleneksel eşlerin geleneksel olmayanlara göre evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını, ancak eşler arasındaki farklılıkların anlaşmazlıklara neden olduğunu ve kadınların erkeklerden daha geleneksel olduğu durumlarda anlaşmazlıkların arttığını, öte yandan erkeklerin kadınlardan daha az geleneksel oldukları durumlarda anlaşmazlıkların azaldığını bulmuşlardır.

Blum ve Mehriban (1990) iyi huyluluğun evlilik doyumunun önemli bir ögesi olduğunu, iyi uyum gösteren kişilerin ve iyi uyum gösteren eşleri olan kişilerin evliliklerinden daha yüksek doyum aldıklarını vurgulamaktadırlar. Roizblat ve arkadaşları (1999) da güven, aşk ve bağlılığın evlilik doyumunun önemli öğeleri olduğunu belirtmektedirler.

Goodman (1999) evlilik doyumu ile samimiyet arasında pozitif bir ilişki olduğunu, uzun süreli evli çiftlerde samimiyet ve öfkeli kontrolden kaçınmanın evlilik doyumunu yordarken bağımsızlıktan daha önemli değişkenler olduğunu bulmuşlardır.

Kültürel farklılıklar evlilik doyumunu etkileyen faktörleri ayırtırken dikkat edilmesi gereken bir alandır. Kamo (1993), erkeğin maddi kazancının Japon çiftler için evlilik doyumunu etkileyen bir faktör olduğunu ama bunun Amerikalı çiftler için geçerli olmadığını, buna karşın yaş faktörünün Amerikalı çiftlerin evlilik doyumunu etkilerken Japon çiftler için geçerli olmadığını bulmuştur. Her iki kültür için de evlilik ilişkisinden alınan ödüllerin evlilik doyu-

mu için eşit derecede önemli olduğunu bulunmuştur. Türkiye’de kentlerde yaşayan evli çiftlerle yaptıkları bir çalışmada İmamoğlu ve Yasak (1997), eşlerinin evlilik doyumu, sosyo-ekonomik düzeyin ve geniş aileyle ilişkilerin kadınların evlilik doyumunu etkilerken, erkeklerin evlilik doyumlarını etkileyen faktörlerin, eşlerinin evlilik doyumlarının yanısıra geniş aileyle olan ilişkileri olduğunu bulmuşlardır. Dinsel inançlar da evlilik doyumunu etkileyebilecek kültürel etmenlerden biridir. Birçok literatür çalışması da dindarlık ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi desteklemektedir (Anthony, 1993; Dudley ve Kosinski, 1990; Shehan, Bock, ve Lee, 1990; Wilson ve Filsinger, 1997). Giblin (1997) dindarlığın, evliliğin iletişim, çatışma çözme, karar verme ve cinsellik gibi birçok boyutunu etkilediğini tartışmaktadır. Ayrıca Ellision, Bartkowski ve Anderson (1999) ev içi şiddetin dini servislere sürekli katılımı aksı yönde ilişki gösterdiğini bulmuşlardır.

Kültürel faktörlerin yanısıra kişilik özellikleri de evlilik doyumunu etkileyebilecek değişkenler olarak görülmektedir. Botwin, Buss ve Shackelford (1997) kişilerin kendilerine benzeyen eşler seçmeye eğilimli olduklarını ve anlayışlılık, duygusal süreklilik ve açık görüşlülük gibi kişilik özelliklerinin beklenenin altında olduğu durumlarda evlilik ve cinsellik doyumusuzluğunu kuvvetli olarak yordadığını bulmuşlardır.

Ayrıca kişinin uyumunu bozacak kimi faktörlerde evlilik doyumunun düşmesine neden olabilmektedir. Depresyon (Sweatmen, 1999) ve umutsuzluk (Shek, 1999; Nathawat, Mahtur ve Asha, 1993) söz konusu etmenler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Evlilik doyumunu etkilemesi düşünülen değişkenlerden biri de boyun eğici davranışlardır. Bu konu literatürde ayrıntılı olarak çalışılmamış olmasına rağmen, Blum ve Mehriban (1999) uyum gösteremeyen ve boyun eğici kişilerin depresyon düzeylerinin de yüksek olacağı ve dolayısıyla düşük evlilik doyumunu yaşayacaklarını işaret etmektedirler. Allan ve Gilbert’in (1997) bulguları da bu savı destekleyici yöndedir. Allan ve Gilbert’e (1997) göre boyun eğiciliğin boyutları, özellikle de pasif/gerçekcilik bo-

yutu birçok psikolojik problemle, özellikle de depresif belirtiler ile ilişkilidir.

Evlilik doyumunu yordayan faktörleri ayrıştırırken öne çıkan faktörlerden birisi de evlilik problemlerinin çözümüdür. Bir evliliğin yürütülmesinde hiçbir çatışma yaşanmayacağı düşüncesi oldukça gerçek dışı olmakla beraber, doğru problem çözme stratejilerinin kullanılması ilişki için yapıcı ve olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Fletcher, Thomas ve Durrant (1999) evliliklerini daha nitelikli olarak algılayan çiftlerin negatif duygu ve düşüncelerini birbirlerine açık ve özgürce anlattıklarını gözlemlemiştir. Fincham (1999), eşler arasındaki iletişimde pozitif davranışlarının kadınların evlilik doyumlarında artmaya neden olduğunu bulmuştur. Chiu (1998) ise aile çatışmalarının bireylerin evlilik doyumlarını azalttığını vurgulamaktadır. Ilfeld (1980) katılımcıların evlilik sorunlarıyla başetme tarzlarının evlilikteki stresi, evlilikteki davranış örüntülerinden, kişilik özelliklerinden, o anki sosyal stres kaynaklarından ve demografik özelliklerden daha güçlü olarak yordadığını bulmuştur.

Literatürdeki bulgular da göz önüne alınarak, bu çalışmanın amacı boyun eğici davranışların evlilik doyumunu üzerindeki rolü ve eşlerin algılanan evlilik problemlerini çözme becerilerinin bu ilişkideki kritik rolünü incelemektir. Çalışmanın hipotezi aşağıdaki gibidir:

Algılanan evlilik problemlerini çözme becerileri, boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Daha ayrıntılı olarak; Boyun eğici davranışların evlilik doyumunun düşmesiyle ilişkili olması, ancak bu ilişkinin evlilik problemleri çözümünün etkisi kontrol edildiğinde ortadan kaybolması, yada zayıflaması beklenmektedir. Bu temel beklentiyle tutarlı olarak:

- Boyun eğici davranışlarla evlilik problemlerini çözme becerisinin düşüşünün ve
- Bu becerilerin düşüşü ile de evlilik doyumunun azalmasının eşleşeceği beklenmektedir.

Yöntem

Örneklem

Çalışmanın katılımcıları Ankara'da bulunan 3 büyük üniversitede okuyan öğrencilerin anne ve babalarıdır. Eşlerin katılım esnasında evli olmaları ve eşleriyle beraber yaşıyor olmaları kriter olarak alınmıştır. Katılımcılarda zarflar içerisinde aldıkları ölçekleri tek başlarına doldurduktan sonra zarfların ağzını kapatarak geri vermeleri ve kimlikleriyle ilgili hiçbir bilgi yazmamaları istenmiştir. Çalışmanın veri toplama süreci pilot çalışma tamalandıktan sonra başlamış ve 4 ay sürmüştür. Veriler 92 çiftten toplanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 50, ortalama çocuk sayısı 2 ve evliliklerinin süresi ortalama olarak 26 yıldır. Katılımcıların %56'sı üniversite mezunudur, %64'ü de büyük kentlerde yaşamaktadır. Çiftlerin %64'ü kendi kararlarıyla evlenirken, %36'lık bölümü görücü usulüyle evlenmiştir (Bkz. Tablo 1).

Veri Toplama Araçları

Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ; Dyadic Adjustment Scale - DAS). ÇUÖ Spanier (1976) tarafından evlilik niteliğini ölçmek amacıyla geliştirilmiş 32 maddelik Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin cevaplandırma biçimi 6, 5 ve 2 basamaklı olarak değişmektedir. Ölçek çift uyumu (dyadic consensus), çift doyumunu (dyadic satisfaction), sevgi gösterme (affectional expression) ve çiftlerin bağlılığı (dyadic cohesion) alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmıştır. Fışiloğlu ve Demir'in (2000) çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığı .92, ölçeğin Locke ve Wallace Evlilik Uyum Ölçeği ile korelasyonu .82 ($p < .005$) olarak bulunmuştur.

Bu çalışmanın pilot çalışmasında tüm ölçek alfa güvenirliği .88 olarak bulunmuştur. Asıl çalışmanın geçerlik sonuçları bulgular bölümünde aktarılmıştır.

Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPÇÖ; Marital Problem Solving Scale - MPSS). Ölçek Baugh, Avery ve Sheets-Haworth (1982) tarafından geliştirilmiş, 9 maddelik Likert tipi bir ölçektir. Yazarlar

ölçeğin iç tutarlılığını .95, test-tekrar test korelasyonunu .86, $p < .001$ ve Çift Uyum Ölçeği ile olan korelasyonunu da .61, $p < .001$ olarak rapor etmişlerdir. Orjinal formunda 9 üzerinden değerlendirilen ölçek, 3 ODTÜ sosyal bilimler mezunu tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve cevaplanmasının kolay olması amacıyla 5 basamaklı değerlendirme ölçeğine dönüştürülmüştür. Pilot çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kimi örnek maddeleri aşağıdaki gibidir:

“Diğer çiftlere kıyasla, kendi sorun çözme becerilerinizden ne kadar eminsiniz?”, “Eşinizle sorunları tartışırken, eşiniz sizin duygularınızı ne kadar iyi anlar?”, “Evliliğinizde karar verme sürecinden ne kadar mutlusunuz?”

Ölçeğin asıl çalışmadaki geçerlik değerleri bulgular bölümünde sunulmuştur.

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ; Submissive Acts Scale - SAS). Gilbert, Trent ve Allan (1991) tarafından geliştirilmiş 16 maddelik beş basamaklı Likert tipi bir ölçektir. Orjinal formunda ölçeğin alfa güvenilirliği .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe çeviri ve uyarlaması Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılmıştır ve alfa katsayısı .74, test-tekrar test güvenilirliği .65, ölçeğin sosyotropi ölçeğiyle korelasyonu .65 olarak bulunmuştur. Asıl çalışmada saptanan geçerlik değerleri bulgular bölümünde aktarılmıştır.

İşlem

Ölçekler katılımcılara zarf içinde sunulmuş, kapak sayfasındaki yönerge aracılığıyla isim, adres gibi kişisel bilgilerinin yazmamaları özellikle belirtilmiş, verilerin grup olarak inceleneceği bilgisi verilmiştir. Katılımcıların ölçekleri geri verirken zarfların ağızlarını yapııştırarak geri vermeleri, ölçekleri ayrı ayrı olarak doldurmaları ve birbirlerine göstermemeleri istenmiştir. Ölçeklerin geri dönme oranı yaklaşık olarak %85'dir.

Bulgular

Çalışmada öncelikle ölçeklerin psikometrik özelliklerine bakılmış, değişkenler arasındaki korelas-

yonlar incelenmiş ve çalışmanın beklentisini test etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Çift Uyum Ölçeği'nin Faktör Yapısı ve Güvenirliği. ÇUÖ Likert tipi bir ölçek olmasına rağmen cevap aralıkları birbirinden farklı olduğu için faktör analizi uygulanamamıştır. Spanier'ın ölçeği geliştirirken kullandığı 4 faktör için ayrı güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Tüm ölçek için alfa katsayısı .94, madde-toplam korelasyonları ise .28 ve .94 arasında bulunmuştur. Çift uyum altölçeğinin alfa güvenilirliği .90, çift doyum altölçeğinin alfa güvenilirliği .86, sevgi gösterme alt ölçeğinin .62 ve çiftlerin bağlılığı alt ölçeğinin alfa tutarlılığı .76 olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin faktörlerinin güvenilirliği, orjinal ölçekle tutarlı katsayılar vermektedir, ancak bu çalışmada tüm ölçek puanı kullanılmıştır. Nitekim elde edilen en yüksek güvenilirlik katsayısı tüm ölçek maddeleri değerlendirildiğinde bulunmuştur.

Evlilikte Problem Çözme Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirliği. EPÇÖ'nün faktör yapısını görmek amacıyla faktör analizi uygulanmış, orjinal çalışmada, pilot çalışma ile tutarlı olarak, tüm maddelerin tek bir faktör altında toplandığı görülmüştür. Ölçeğin alfa katsayısı .91, madde-toplam korelasyonu ise .63 ve .73 arasında bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili bulgular pilot çalışmada elde edilen bulgularla tutarlıdır.

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeğinin Faktör Yapısı ve Güvenirliği. BEDÖ'nün faktör yapısını görmek amacıyla faktör analizi yapılmış ve öz değerleri 1 in üzerinde 3 faktör bulunmuş ve bu faktörlerin toplam varyansın %48 ini açıkladığı görülmüştür. Birinci faktörün alfa değeri .76, ikinci faktörün alfa değeri .78 ve üçüncü faktörün alfa değeri .41 olarak bulunmuştur. Ancak tüm ölçek için elde edilen .81 alfa güvenilirlik kat sayısının alt ölçeklerden elde edilen katsayıardan daha kuvvetli olduğu göz önüne alınarak, bu çalışmada tüm ölçek maddeleri kullanılmıştır.

Değişkenler Arası Korelasyonlar

Tablo 1 de görüldüğü gibi, beklentilerle tutarlı olarak evlilik doyumu ve algılanan evlilik problemleri çözümü arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki var-

dır ($r = .77, p < .001$). Evlilik doyumu ve boyun eğici davranışlar ($r = -.22, p < .01$), ve boyun eğici davranışlar ile problem çözümü ($r = -.20, p < .001$) arasındaki ilişki negatif ve anlamlıdır.

Boyun Eğici Davranışlar ile Evlilik Doymu İlişkisi ve Bu İlişkide Evlilik Problemleri Çözümünün Kritik Rolüne İlişkin Bulgular

Evlilik problemleri çözümünün boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisinde oynadığı aracı rolü test etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi çiftlerin toplam puanları için yapılmıştır. Bu analiz için evlilik doyumu yordanan değişken olarak alınmış, evlilik süresi, evlilik şekli, eğitim düzeyi, umutsuzluk ve dindarlık değişkenleri, ilk adımda regresyona girilerek kontrol edilmişlerdir. İkinci adımda boyun eğici davranışlar ve son adımda da evlilik problemleri regresyon analizine sokulmuştur.

İndirgenmiş (Reduced) modele göre evlilik problemleri çözümü eşitliğe sokulmadan boyun eğici davranışlar evlilik doymuyla anlamlı ve ters yönde bir ilişki göstermektedir ($\beta = -.28, p < .05$). Tüm (Full) modelde, evlilik problemleri çözümü eşitliğe sokulduktan sonra hiyerarşik regresyonun 3. basamağı sonrasında boyun eğici davranışlarla evlilik doyumu arasındaki ilişki anlamlılığını kaybetmektedir ($\beta = -.07, ns$). Bu bulgu boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin evlilik problemleri çözümü tarafından kurulduğunu desteklemektedir. Bu iddiayı destekleyen bir diğer bulgu da boyun eğici davranışlar ve evlilik problemleri çözümü arasındaki ilişkinin anlamlı olmasıdır ($\beta = -.25, p < .05$). Aynı şekilde evlilik doyumu ile evlilik problemleri çözümü arasındaki ilişki de boyun eğici davranışların kontrol edildiği durumlarda dahi anlamlıdır ($\beta = .83, p < .05$). Bu sonuçlar boyun eğici davranışlar arttıkça çiftlerin algılanan evlilik problemlerini çözme becerilerinin düştüğünü ve bununda evlilik doymunun azalmasıyla eşleştiğini destekler niteliktedir. (Bkz. Şekil 1).

Tartışma

Bu çalışmada boyun eğici davranışların evlilik doymundaki düşüşü yordamaya katkıda bulunduğu

görülmüştür. Ancak, sözü edilen bu ilişki çiftlerin problem çözme becerileri kontrol edildiğinde kaybolmaktadır. Bu bulgular çalışmanın temel hipotezi olan çiftlerin problem çözme becerisinin, boyun eğici tutum ile evlilik doyumu ilişkisi arasında aracı rol oynadığı beklentisini desteklemektedir. Evlilik sorunlarında algılanan çözümsüzlük, boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisinde aracı değişken olarak rol oynamaktadır. Burada bir nedensellikten ziyade bu ilişkinin yaratacağı etkiler ve etkileşim biçimlerine baktığımızda, kişinin boyun eğici davranışlarının, içinde bulunduğu durumu çözümsüz görme eğilimi ya da kendi kendine çözüm üretme becerisi olmadığı inancını arttırabilir ki bu da kişilerin evlilik doymularında düşmeye neden olabilir, ya da “boyun eğmeliyim”, “hayır dememeliyim” “eğer boyun eğmezsem kötü olur” gibi düşünceler problem odaklı sorun çözümü yollarından kaçınmayı getirebilir, bu da evlilik doymunu düşüren bir etken olarak rol oynayabilir.

Bu görüşle tutarlı olarak evlilik problemleri çözümü beklenen şekilde evlilik doymuyla ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu daha önceki araştırmalarla da tutarlıdır (Baugh, Avery ve Sheets-Haworth, 1982; Geist ve Gilbert, 1996; Ilfeld, 1980; Pasch ve Bradbury, 1998). Scanzoni (1995) problem çözümüne ilişkin becerilerin çiftlerin ortak karar almalarını geliştirdiğini, bu yolla çiftlerin iletişim becerilerinin arttığını birbirlerine karşı anlayışlı ve yardımsever olma ve sonuç olarak problem çözme becerilerinin de gelişme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Ayrıca karar verme süreci Scanzoni'ye (1995) göre çiftlerin kendilerine, birbirlerine ve ilişkilerine olan olumlu duygularının artmasında rol oynamaktadır.

Çalışmanın sonuçları boyun eğici davranışların çatışma anında yumuşatıcı bir rol oynamak yerine problem çözme algılarının azalmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Boyun eğici davranışlar ve algılanan evlilik problemleri çözümü becerisi arasındaki negatif ilişki, boyun eğici davranışların bazı olumsuz duyguları sakladığını düşündürmektedir. Ayrıca, çiftlerden birisinin boyun eğici olması diğer eşte de öfke gibi bazı olumsuz duyguların oluşma-

Tablo 1*Değişkenler arası korelasyonlar*

	Eğitim	Evlilik	Evlilik şekli	BEDÖ süresi	ÇUÖ	EPÇÖ	UÖ	DÖ
Eğitim	1.000							
Evlilik şekli	.235**	1.000						
Evlilik süresi	-.092	-.129	1.000					
BEDÖ	-.116	-.314**	.142	1.000				
ÇUÖ	.100	.026	.075	-.215**	1.000			
EPÇÖ	.085	.040	.139	-.204**	.773**	1.000		
UÖ	-.124	-.089	-.049	.206*	-.432***	-.336***	1.000	
DÖ	-.401***	-.340***	.143*	.088	.196**	-.023	-.081	1.000
Denek sayısı	184	184	184	177	184	184	178	184

* p < .05, ** p < .01, *** p < .001

BEDÖ : Boyun eğici davranışlar ölçeği; ÇUÖ: Çift uyum ölçeği; EPÇÖ: Evlilikte problem çözme ölçeği, UÖ: Umutsuzluk ölçeği, DÖ: Dindarlık ölçeği

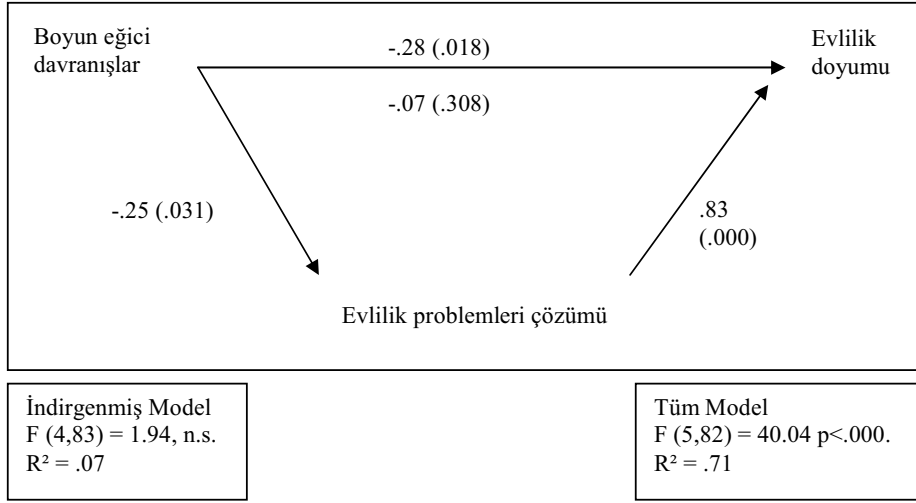
sında rol oynamaktadır. Allan ve Gilbert'in (1997) bulguları da bu iddiayla oldukça tutarlıdır. Yazarların bulgularına göre boyun eğici davranışlar ifade edilmeyen saldırganlık da dahil olmak üzere bir çok psikolojik bozukluğun semptomuyla pozitif korelasyon göstermektedir. Özellikle pasif/geri çekilici tür boyun eğici davranışlar birçok psikolojik problemle ilişkili bulunmuştur. Gilbert, Allan, Brough, Melley, ve Miles (2002) boyun eğici davranışların yenilgi hissi, genel stres-kaygı semptomları, anhedonik depresyon, ve genel stres-depresyon semptomlarıyla anlamlı düzeyde pozitif korelasyon gösterdiğini bulmuşlardır. Şahin ve Durak (1994) boyun eğici davranışların depresyon ve sosyotropi ile pozitif, otonomi ile negatif korelasyon gösterdiğini gözlemlemiştir. O'Connor, Berry ve Gilbert (2002) depresif kişilerin depresif olmayanlara kıyasla daha fazla suçluluk duygusu, negatif değerlendirilme korkusu ve boyun eğici davranış gösterdiklerini gözlemlemiştir. Hünler'in (2002) çalışmasında boyun eğici davranışlar ve umutsuzluk arasında da pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur.

McCreary ve Rhodes (2001), baskın davranışların ve çekinik davranışların çift kutuplu değil, çift yönlü davranışlar olduğunu ve baskın davranışlar daha çok erkekler için, çekinik davranışlar ise daha çok

kadınlar için tipik olmasına rağmen baskın davranışların iki cinsiyet için de istenen bir davranış tarzı olduğunu söylemektedirler. Bu çalışmada cinsiyet ve boyun eğici davranışlar arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Bu çalışmanın güçlü yönlerinin başında bireyler yerine eşlerle çalışılması gelmektedir. Bu çalışmada veri toplanması ve analizi çift puanları hesaplanarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın zayıf noktalarına baktığımızda örneklem seçiminde göz önüne alınan kriterlerin seçilen örneklem için ayrıntılı bir bilgi edinilmesini sağlarken öte yandan bulguların genellenmesinde problemler yaratabilmektedir. İkinci olarak evlilikte problem çözme ölçeği'nin Türkçe'ye adaptasyonu ilk kez yapılmıştır. Fakat ölçeğin hem pilot hemde asıl çalışmada yüksek alfa güvenilirliği olumlu bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, çeşitli değişkenleri bir arada ve bir kuram çerçevesinde incelemektir. Literatürde daha önce boyun eğici davranışlar, problem çözme ve evlilik doyumu değişkenleri ayrı ayrı çalışılmakla beraber, üç değişkenin bir arada teorik bir model olarak birleştirildiği ve problem çözmenin aracı olarak test edildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öte yandan bu çalışmanın çerçevesini çizerken

Not: Okun üzerindeki beta ve p değerleri boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu arasındaki evlilik problemleri çözülmeden önceki ilişkiyi, okun altındaki değerler ise evlilik problemleri çözümü aracı olarak katıldıktan sonraki ilişkiyi göstermektedir.

Şekil 1. Boyun eğici davranışlar ve evlilik problemleri çözümünün evlilik doyumunu yordaması

Türkiye'nin son dönemlerinde yaşadığı hızlı toplumsal değişme ve bu değişimin ailenin örgütlenmesi ve değerleri üzerine etkisi de göz önünde bulundurulması gereken önemli bir toplumsal etmen olarak görünmektedir. Kuyaş (1982), aile yapısında ve hem sosyal hem de ekonomik alanlardaki değişimlerin kısmen-çitlikçi bir aile ideolojisini öncüllediğini, modernleşme ve yeni ekonomik ilişkilerin hem ailenin kurulmasını hem de aile içi ilişkileri belirlediğini söylemektedir. Ancak Kuyaş yapılan çalışmaların (Kağıtçıbaşı, 1977 ve Timur, 1972) katı gelenekselci normların bu değişime direndiğini belirtmektedir. Sezal (2002) sanayileşme sonrası aile yapısını tanımlarken Batıdaki aileleri bağımsız çekirdek aile olarak, Türkiye'deki aile örgütlenmesini ise bağımlı çekirdek aile olarak isimlendirmiştir. Çünkü, anne, baba ve çocukların aynı çatı altında beraber yaşamaları olarak tanımlanan çekirdek aile Türkiye'de bitişik-aile ve akrabalarla yoğun bağlantısını da devam ettirirken, Batılı anlamıyla çekirdek aile hem eski ailelerinden hem de akrabalarından bağımsız olarak yapılmıştır. Son dönemde ekonomik değişimlere bağlı olarak gerçekleşen toplumsal değişimler iki ye-

ni aile yapısını daha gündeme getirmiştir. Bunlardan birisi boşanma ve yeniden evlenme sonucunda ortaya çıkan yeni geniş aile ve boşanma ya da ayrılma sonucu ortaya çıkan tek ebeveynli aile tipidir (Sezal, 2002). Tezcan (2000) ise yurt içi ve dışı göçler yüzünden ailenin parçalandığını ve kırsal kesimde yurt dışı göçler yüzünden geniş ailenin dağılıp daralmış aileyi meydana getirirken, kentlerde yaşanan göç ve eşlerin farklı yerlerde çalışma zorunluluklarının çekirdek aileyi daralttığını belirtmektedir.

Kağıtçıbaşı (1999) aile modelinin değişimini tartışırken göç, refah düzeyi, şehirleşme gibi değişkenlerin etkisiyle değişen yaşam tarzları, aile ve benlik örüntülerine vurgu yapmaktadır. Ancak aile modelleri birbirinden katı çizgilerle ayrılabilen alanlar yerine farklı değişim düzeyleri ve boyutlar ve karakteristikler arasındaki değişimler olarak incelenmektedir. Bu noktada Kağıtçıbaşı üç tür aile modelinden bahsetmektedir: düşük refah düzeyli, kırsal yaşayan, kolektivistik kültürün değerlerini taşıyan "birbirine tam bağlı aile modeli", yüksek refah düzeyli, kentli, bireysel kültürün değerlerini taşıyan "bağımsız aile modeli" ve duygusal bağlılıkların devam ettiği ama

ekonomik bağılıkların azaldığı “duygusal birbirine bağılılık sentezi modeli”dir (Kağıtçıbaşı, 1999). Türkiye’nin değişen sosyal yapısı göz önüne alındığında yüksek düzeyde hiyerarşi ve yakınlık ile şekillenen geleneksel ailevi benlik yapısının hala etkisini koruduğunu, ancak bu sisteme günümüzde eklenen ve çıkarılan kimi değişkenlerin etkisiyle bireyselleşen ailevi benlik kavramının gündeme gelmeye başladığını ve bu yeni yapının sınırlı ölçüde özerkliği kabul eden ancak hala bağılılık yoluyla yakınlığın kurulduğu bir süreci işaret ettiğini görüyoruz (Fişek, 2002).

Bu tartışmalar doğrultusunda Türkiye’de tek bir aile tanımlamasının oldukça güç olduğunu ve tüm aile yapılanmaları için ortak değerlerden ve işlevlerden bahsetmenin oldukça güç olduğu görülmektedir. Psikoterapi alanındaki uygulamalar göz önüne alındığında ise, bu çalışmanın altını çizdiği bazı ilişkilerin önem kazandığı düşünülmektedir. Genelde kolektivist bir toplum olarak ele alınan, ancak bireyselleşmeye doğru geçiş yaşamakta olan Türk toplumu için (Kağıtçıbaşı, 1983) boyun eğici tutum ve davranışların olumlu olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Öte yandan bu tür davranış yapısının kişilerin hem evliliklerinde problemlere yol açtığı hem de genel uyumunu düşüren ve başka semptomatolojilerle alakalı olabileceği düşünülen umutsuzluk ile ilişkili olduğu çalışmanın sonucunda göze çarpmaktadır. Klinik uygulamalarda psikoterapistlerin, aile terapistlerinin ve danışmanların bu ikilemi terapi süreci içinde değerlendirmesinin terapötik kazançlar elde edilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bireylerin hem içinden geldikleri kültürel yapıyla çelişkiye düşmeyecekleri hemde bireysel ve aile düzeylerinde fonksyonelliklerini sağlayabilecek psikoterapi yaklaşımlarının seçilmesi bu noktada önem kazanmaktadır.

Fişek’e göre (1982), yakın grup bağılılığı, sorumluluk, sadakat gibi değerlerin öne çıktığı sosyal yapı içerisindeki Türk aile yapısı, “aile sistem teorisi” çerçevesinden bakıldığında içiçe girmiş ve ayrışamamış ilişkiler sistemi olarak da tanımlanabilmektedir. Bu da sistemler düzeyinde olmasa da bireyler düzeyinde ayrışamamış ve özerkleşmemiş bir profil beklentisi yaratmaktadır. Fişek (1982) çekirdek Türk

ailesini tanımlarken rol ayrımlarının yüksek düzeyde ayrıştığı ancak kişisel ayrışmanın düşük olduğu bir birleşimden söz etmektedir. Bu tür bir aile yapısıyla çalışırken şüphesiz ki her tür aile ve eş alt sistemi için geçerli bir öneri getirmek kolay değildir. Bu çalışmanın sonuçları boyun eğici davranışların, evlilik sorunlarının çözümünde düşme ve evlilik doyumunun azalmasıyla ilintili olduğunu gösterse de bu tür bir sorunla çalışan terapistlerin önce çiftleri kendi toplumsal bağlamları içinde değerlendirerek uygun gördükleri terapi planını çizmelerinin daha gerçekçi bir öneri olacağı düşünülmekle birlikte çiftleri değişime hazırlayabilmek için problemlerindeki döngüsellüğün gösterildiği bir bilinçlilik artırma çalışmasının ilk adım olarak yararlı olabileceği de düşünülmektedir.

Çalışmanın seçti kriterleri yukarıda da tartışıldığı gibi, çalışılan grup için ayrıntılı bir analize imkan verirken, elde edilen veriler büyük bir oranda eğitilmiş, şehirlerde yaşayan ve orta gelir grubundan gelen çiftlerden toplanmıştır. İleride yapılacak çalışmaların kırdaki yaşayan, daha düşük sosyo-ekonomik düzeyde sahip örneklerle yapılmasının yazarların çizmeye çalıştığı tabloyu genişletebileceğini düşündürmektedir.

Kaynaklar

- Aida, Y., & Falbo, T. (1991). Relationships between marital satisfaction, resources, and power strategies. *Sex Roles, 24*, 43-56.
- Allan, S., & Gilbert, P. (1997). Submissive behavior and psychopathology. *British Journal of Clinical Psychology, 36*, 467-488.
- Anthony, M. J. (1993). The relationship between marital satisfaction and religious maturity. *Religious Education, 88*, 97-108.
- Baugh, C. W., Avery, A. W., & Sheets-Haworth, K. L. (1982). Marital problem solving scale: a measure to assess relationship conflict negotiation ability. *Family Therapy, 9*, 43-51.
- Blum, J. S., & Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality, 67*, 93-125.

- Botwin, M. D., Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate selection preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality, 65*, 107-136.
- Chiu, R. K. (1998). Relationship among role conflicts, role satisfactions and life satisfactions: evidence from Hong Kong. *Social Behavior and Personality, 26*, 409-414.
- Dudley, M. G., & Kosinski, F. A. (1990). Religiosity and marital satisfaction: A research note. *Review of Religious Research, 32*, 78-86.
- Ellison, C. G., Bartkowski, J. P., & Anderson, K. L. (1999). Are there religious variations in domestic violence. *Journal of Family Issues, 20*, 87-113.
- Fıfıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment, 16*, 214-218.
- Fıfık, G. O. (2002, Eylöl). *Bende bir ben var ailemden içeri*. XII. Ulusal psikoloji Kongresi, Ankara.
- Fıfık, G. O. (1982). Psychopathology and Turkish family: a family systems theory analysis. In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.) *Sex roles, family & community in Turkey* (pp. 295-323). Indiana: Indiana University.
- Fletcher, G., Thomas, G., & Durrant, R. (1999). Cognitive and behavioural accommodation in close relationship. *Journal of Social and Personal, 16*, 705-730.
- Geist, R. L., & Gilbert, D. G. (1996). Correlates of expressed and felt emotion during marital conflict: Satisfaction, personality, process, and outcome. *Personality and Individual Differences, 21*, 49-60.
- Giblin, P. R. (1997). Marital spirituality: A quantitative study. *Journal of Religion and Health, 36*, 321-332.
- Gilbert, P., Allan, S., Brough, S., Melley, S., Miles, & J. N. V. Miles (2002). Relationship of anhedonia and anxiety to social rank, defeat and entrapment. *Journal of Affective Disorders, 71*, 141-151.
- Gilbert, P., & Allan, S. (1994). Assertiveness, submissive behavior and social comparison. *British Journal of Clinical Psychology, 33*, 295-306.
- Goodman, C. (1999). Intimacy and autonomy in long-term marriage. *Journal of Gerontological Social Work, 32*, 83-97.
- Hünler, O. S. (2002). *The effects of religiousness on marital satisfaction and the mediator role of perceived marital problem solving abilities on religiousness and marital satisfaction relationship*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Ilfeld, F. W. (1980). Understanding marital stressors: The importance of coping style. *Journal of Nervous and Mental Disease, 168*, 375-81.
- İmamoğlu, E. O., & Yasak, Y. (1997). Dimensions of marital relationship as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs, 123*, 211-232.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). The model of family change: a rejoinder. *International Journal of Psychology, 34*, 15-17.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1983). Women and development in Turkey. *International Journal of Turkish Studies, 2*, 59-70.
- Kamo, Y. (1993). Determinants of marital satisfaction: A comparison of the United States and Japan. *Journal of Social and Personal Relationships, 10*, 551-568.
- Kuyaş, N. (1982). Female labor power relations in the urban Turkish family. . In Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.) *Sex roles, family & community in Turkey* (pp. 181-206). Indiana: Indiana University
- O'Connor, L. E., Berry, J. W., Weiss, J., & Gilbert, P. (2002). Guilt, fear, submission, and empathy in depression. *Journal of Affective Disorders, 71*, 19-27.
- Lewis, R. A., & Spanier, G. B. (1979). Theorising about the quality and stability of marriage. In W.R.Burr (Ed.) *Contemporary Theories About the Family, Vol.1*. (pp.268-294). New York: The Free-Press.
- Lye, D. N., & Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitudes toward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues, 14*, 157-188.
- McCreary, D. R., & Rhode, N. D. (2001). On the gender-typed nature of dominant and submissive acts. *Sex Roles, 44*, 339-350.
- Nathawat, S. S., & Mathur, A. (1993) Marital adjustment and subjective well being in Indian-educated housewives and working women. *Journal of Psychology, 127*, 353-359.
- Pasch, L. A., & Bradbury, T. N. (1998). Social support, conflict, and the development of marital dysfunction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 66*, 219-30.
- Sconzani, J. (1995). *Contemporary families and relationship: Reinventing responsibilities*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Sezal, İ. (2002). 3. Bölüm: toplum ve aile. İçinde İ. Sezal (Ed.) *Sosyolojiye giriş* (pp.161-179). Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.
- Shehan, C. L., Bock, E. W., & Lee, G. R. (1990). Religious heterogamy, religiosity and marital happiness: The case of Catholics. *Journal of Marriage and the Family, 52*, 73-79.

- Shek, D. T. L. (1999). Individual and dyadic predictors of family functioning in a Chinese context. *American Journal of Family Therapy*, 27, 49-61.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: A new scale for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family Therapy*, 38, 15-28.
- Sweatmen, S. M. (1999). Marital satisfaction, cross-cultural adjustment stress, and the psychological sequelae. *Journal of Psychology and Theology*, 27, 154-162.
- Şahin, N. H., & Şahin, N. (1992). Adolescent guilt, shame, and depression in relation to sociotropy and autonomy. *The World Congress of Cognitive Therapy*, Toronto, June, 17-21. İçinde Savaşır, I. And Şahin, N.H. (Ed.). Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler (pp.100-103). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Wilson, M. R., & Filsinger, E. E. (1986). Religiosity and marital adjustment: multi dimensional interrelationship. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 147 - 151

Summary

Submissive Behaviours and Marital Satisfaction Relation: Mediator Role of Perceived Marital Problem Solving

Olga S. Hünler *   Tülin Gençöz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Although marital satisfaction is a widely studied subject in different spheres of psychology, the definition of the phenomena is not at ease. Marital satisfaction was found to be related with many factors, like personal and social resources, satisfaction from life styles, rewards of marital life (Lewis & Spanier, 1979), marital equity (Aida & Falbo, 1991), traditionalism (Lye & Biblarz, 1993), good temperament (Blum & Mehriban, 1990), trust, love and loyalty (Roizblat and colleagues, 1999), intimacy and avoidance of hostile control (Goodman, 1999), cultural factors, earnings, age (Kamo, 1993), socio-economic factors, relations with extended family (İmamoğlu & Yasak, 1997), and religiousness (Anthony, 1993; Dudley & Kosinski, 1990; Giblin, 1997; Shehan, Bock, & Lee, 1990; Wilson & Filsinger, 1997).

In addition, as anticipated higher marital problem solving ability was found to be related with higher marital satisfaction (Chiu, 1998; Fletcher, Thomas & Durrant, 1999; Fincham, 1999; Ilfeld, 1980). On the other hand, some adaptation problems like depression (Sweatmen, 1999) and hopelessness (Shek, 1999; Nathawat, Mahtur & Asha, 1993) were associated with decrements in the marital satisfaction of couples. Anhedonic depression, stress and anxiety symptoms (Gilbert, Allan, Brough, Melley & Miles, 2002), depression and sociothropy (Şahin & Durak, 1994) were found to be correlated with submissive behaviours. In addition, O'Connor, Berry and Gilbert (2002) demonstrated that

depressive individuals have more intense feelings of guilt, fear of negative interpretation, and submissive behaviours in comparison to non-depressive individuals. Thus, submissiveness might be a critical factor in terms of marital satisfaction.

From this stand point, the aim of the present study is to assess the effects of submissive acts on marital satisfaction, and also to reveal the critical role of perceived marital problem solving abilities on this relationship.

It is hypothesised that, perceived marital problem solving ability will play a mediator role between submissive acts and marital satisfaction relationship. That is;

a) Submissive behaviours will reveal a significant association with marital satisfaction, but this association will be deteriorated or disappeared when the effects of marital problem solving is controlled.

b) Submissive behaviours are expected to be associated with perceived marital problem solving abilities.

c) And perceived marital problem solving is expected to be related with marital satisfaction.

Method

Participants and Procedure

Ninety-two married couples, who were parents of at least one university student and were living together at the time of the survey, were invited to the

---

*Address for Correspondence: Olga S. Hünler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü, 06531 Ankara, Turkey
E-mail: hunler@metu.edu.tr

study. The mean age of the participants was 50, the average for the number of children was 2, and the mean for marriage duration was 26 years. 56% of the participants were university graduates and 64% of them were living in urban centres.

In the pilot study reliability analyses of the assessment devices were completed, and in the main study correlations between the variables of the study were examined. The hypotheses of the study were assessed via using hierarchical regression analysis.

Measures

Dyadic Adjustment Scale (DAS). DAS was composed of 32 items and was developed by the Spanier (1976) to measure the quality of the marriage. The Turkish adaptation of the study was conducted by Fişiloğlu and Demir (2000). Internal consistency of the scale was found as .92, and its correlation with Locke and Wallace Marital Satisfaction Scale was .82 ($p < .005$) (Fişiloğlu & Demir, 2000). In the current study the cronbach alpha of the scale was .94, and item-total correlations ranged between .28 and .94.

Marital Problem Solving Scale (MPSS). MPSS was composed of 9 items, and was developed by Baugh, Avery and Sheets-Haworth (1982). Internal consistency of the scale was found as .95, the test-retest correlation was .86, $p < .001$, and its correlation with DAS was .61, $p < .001$ (Baugh, Avery & Sheets-Haworth, 1982). In the Turkish adaptation of the scale, the pilot study results revealed internal consistency coefficients as .88, and in the main analyses cronbach alpha was found as .91. Item-total correlations were ranged between .63 and .73. Similar to the original study, in the current study factor analysis revealed a single factor.

Submissive Acts Scale (SAS) : SAS was composed of 16 items and was developed by Gilbert, Trent and Allan (1991). In the original form cronbach alpha of the scale was .89. The Turkish adaptation of the scale was conducted by Şahin and Şahin (1992) and cronbach alpha of the scale was found as .74, the

test-retest reliability was found as .65. In the current study, cronbach alpha of the scale was found as .81.

Results

Initially, correlational analyses revealed significant correlations between marital satisfaction and perceived marital problem solving ($r = .77, p < .001$); and submissive behaviours and perceived marital problem solving ($r = -.20, p < .001$). After that hierarchical regression analyses were conducted, and it was found that in the Reduced Model, that is before introducing perceived marital problem solving ability, submissive behaviours were inversely related with marital satisfaction ($\beta = -.28, p < .05$). In the Full Model that is after controlling for the perceived marital problem solving ability, the relationship between submissive behaviours and marital satisfaction was no longer significant ($\beta = -.07, ns$), and the relation between marital satisfaction and perceived marital problem solving ability was significant even after controlling for the submissive behaviours ($\beta = .83, p < .05$). In addition, the association between submissive behaviours and perceived marital problem solving ability was also significant ($\beta = -.25, p < .05$).

Conclusion

The current study demonstrated the mediator role of the perceived marital problem solving abilities of the couples on submissive behaviours and marital satisfaction relationship. Consistent with the previous findings, marital problem solving was found to be positively related with the marital satisfaction of couples (Baugh, Avery, & Sheets-Haworth, 1982; Geist & Gilbert, 1996; Ilfeld, 1980; Pasch & Bradbury, 1998). On the other hand submissive behaviours did not function as an adaptive style in marriage. Moreover, it was found to be related with decrements in marital satisfaction. These findings were discussed in the light of the current literature to uncover the altering roles of the family in the Turkish culture.